

“Астана” атауы: Тарихы терең, тағдыры бөлек қала

6 шілде – бұл күн Қазақстан үшін жай күнтізбедегі дата емес. Бұл – тәуелсіздіктің тынысы, мемлекеттіліктің мәртебесімен біте қайнасқан күн. Ел жүрегі атанған Астананың туған күні. Бірақ біз осы қаланың атауы неге “Астана” екенін, бұрын қандай атпен аталғанын, оның тағдыры неге өзгеше екенін тереңінен ойлап көрдік пе? Бұл сұрақтардың жауабында – тұтас бір ұлттың рухани тарихы жатыр.

Елордамыздың тарихы 1830 жылы әскери бекініс ретінде негіз қаланған Ақмола қаласынан бастау алады. “Ақмола” атауы жай ғана жер атауы емес, бірінде – “ақ түтінді мола” деген аңызбен, бірінде – “ақ байлық”, “ақ молшылық” деген игі тілекпен байланыстырылып келеді. Кеңес өкіметі кезеңінде 1961 жылы қала атауы Целиноград болып өзгертіліп, тың игерудің символына айналды. Бірақ бұл кезеңде ұлттық болмыстың үні бәсеңдей түсті.

Тәуелсіздікпен бірге рух та қайта оралды. 1992 жылы қалаға тарихи атауы – Ақмола қайтарылды. Ал 1997 жылы Президент Жарлығымен ел астанасы Алматыдан Ақмолаға көшіріліп, елдің жаңа тынысы дәл осы жерден басталды. Бірақ жаңа дәуірге сай атау керек еді. Ұсынылған ондаған атау – Ақорда, Бәйтерек, Нұрқала, Еуразия... Бірақ халық жүрегіне бірден сіңіп кеткен, әрі халықаралық деңгейде де оңай қабылданатын сөз – Астана болды.

“Астана” – қарапайым, бірақ салмақты атау. Қазақ тілінде бұл сөз “бас қала” деген мағына береді. Идеологиялық жүктемесі жоқ, ұлтқа да, әлемге де түсінікті. Сондықтан бұл таңдау кездейсоқ емес, стратегиялық қадам болды. 1998 жылы 6 мамырда қала атауы ресми түрде “Астана” деп бекітілді. Қаланың келбеті де өзгерді: заманауи сәулет, мәдени орталықтар, жаңа символдар – бәрі жаңарған Қазақстанның бейнесін сомдады.

2019 жылы қала атауы Нұр-Сұлтан болып өзгертілді. Бұл шешім Тұңғыш Президентке көрсетілген тарихи құрметтің белгісі еді. Алайда, 2022 жылы, елдің сұранысымен, Астана атауы қайта оралды. Бұл да – халық пен мемлекеттің үнін ұштастырған кезеңдік шешім.

Астананы ұлықтау – әлем елдерінде сирек кездесетін дәстүр. Бразилияда Бразилиа қаласының құрылған күні, Үндістанда Нью-Делидің Республикалық күні, АҚШ-та ел астанасының рөлі Тәуелсіздік күнінде көрініс табады. Бірақ Қазақстанда бұл күн – бөлек мәртебе алды. Астана күні – мемлекеттік деңгейде аталып өтетін, ел рухын біріктіретін мерекеге айналды. Бұл – ел дамуының айнасы, мемлекеттіліктің метафорасы.

Бүгінгі Астана – 1,3 миллионнан астам халқы бар мегаполис. Мұнда халықаралық ұйымдар, елшіліктер, мәдениет пен ғылым ордалары шоғырланған. 2017 жылғы ЕХРО көрмесі бұл қаланың тек ұлттық емес, жаһандық деңгейдегі орталыққа айналғанын дәлелдеді.

“Астана” – жай сөз емес. Бұл – армандардың тоғысқан нүктесі, ел болмысының бейнесі. Оның атауы да, тағдыры да кездейсоқ емес. Әр өзгерістің артында – елдің өткені мен болашағының үнсіз диалогы жатыр.

Бүгінгі елорда – тек әкімшілік орталық емес, ол – тарихтың тынысы, ұлттың жүрегі. Ал “Астана” атауы – сол жүректің соғысы.